

Секція: Технічні науки.

Михалко О.Г.

*ст. викладач кафедри
технології виробництва продукції
тваринництва
Сумський національний аграрний
університет
м. Суми, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ БІОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Різні країни використовують біологічні агенти в якості біологічної зброї уже тривалий час. Масштабність і різноманітність форм здійснення терористичного впливу створюють дестабілізуючий ефект на політичну обстановку в світі, соціально-правові інститути, здоров'я населення, економіку.

Сьогодні боротьба з тероризмом є актуальним завданням світової спільноти. Різновидом тероризму є аграрний тероризм, що являє собою використання біологічних агентів, бактерій або токсинів для масштабного знищення продовольчих, аграрних, біологічних ресурсів будь-якої країни з метою встановлення зовнішнього тотального контролю над ними, підриву продовольчої незалежності. На думку В. Шульца, аграрний тероризм – використання патогенних біологічних агентів проти підприємств сільського господарства або харчової індустрії [1, с. 474].

В сучасних умовах сільське господарство є важливою складовою економічного потенціалу будь-якої країни, тому будь-які цілеспрямовані зовнішні атаки з використанням біологічних агентів спецслужбами іноземних держав, транснаціональними корпораціями, промислово-фінансовими

групами на вітчизняний аграрний сектор можуть призвести до негативних наслідків: масштабних втрат врожаю сільськогосподарських культур, масової загибелі худоби, епідемій та епізоотій, що потенційно може спровокувати підвищення цін на продовольство, дестабілізацію політичної та економічної ситуації в країні, імпортої продовольчої залежності, створення дефіциту продуктів харчування, хімічного, радіоактивного або бактеріологічного зараження продовольства, у тому числі й питної води, масових харчових отруєнь, які можуть стати результатом захворювань та масової гибелі людей. [4, с. 90]

НА виконання вимог Концепції боротьби з тероризмом, схваленої Указом Президента України від 25.04.13 р. № 230, інформаційне забезпечення боротьби з тероризмом передбачає здійснення моніторингу стану і тенденцій поширення тероризму, постійний і своєчасний обмін між суб'єктами боротьби з тероризмом інформацією про реальні і потенційні терористичні загрози; проведення постійного системного аналізу та багатовимірного комплексного оцінювання причин і умов, що впливають на виникнення та поширення тероризму.

Даний нормативно-правовий акт є базовим документом, яким визначається, спрямовується державна політика у сфері боротьби з тероризмом. Очевидно, що реалізація Концепції боротьби з тероризмом, де визначені конкретні завдання, вимагає плідної роботи серед законодавців, науковців з метою вдосконалення державної політики України у сфері боротьби з тероризмом. [4, с. 90]

Вперше проблема забезпечення біологічної безпеки на державному рівні розглянута у Рішенні Ради національної безпеки і оборони України “Про біологічну безпеку” лише у 2009 р. Констатовано, що в нашій країні відсутні програми з біобезпеки та запобігання проявам біотероризму, не створено національної системи протидії можливим біозагрозам, зокрема не утворено автоматизованих та інтегрованих банків даних про можливі загрози біологічного та хімічного походження. Неврегульованим залишається

питання державної підтримки генетично-інженерних досліджень та наукових розробок у галузі біологічної і генетичної безпеки. Встановлено, що стан біологічної безпеки не відповідає національним інтересам, не забезпечує ефективну протидію біологічним “Правова інформатика”, № 2(42)/2014 92 загрозам. Таким чином, одним із пріоритетних завдань держави залишається протидія проявам біотероризму, захист населення від безконтрольного та протиправного розповсюдження продукції, що містить ГМО, збереження здорового та безпечного природного середовища. На жаль, питання аграрного біотероризму вищезазначеним актом жодним чином не регламентовані. [4, с. 90]

Чинна на сьогодні Державна цільова програма біобезпеки та біологічного захисту на 2015 – 2020 рр. має виключно декларативний характер і спрямована на забезпечення належного рівня захисту населення, навколишнього природного середовища від небезпечних біологічних агентів (біозагроз), запобігання будь-яким проявам біотероризму. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013 – 2014 рр. визначає, що в умовах збільшення обсягу споживання та насичення ринку продукцією проблемою залишається надходження в торговельну мережу значної кількості неякісних, фальсифікованих та небезпечних для життя і здоров’я людей продовольчих товарів. Саме тому стратегічним завданням держави залишається забезпечення комплексної державної підтримки розвитку пріоритетних високотехнологічних галузей; розроблення та впровадження новітніх біотехнологій, спрямованих на розвиток внутрішнього виробництва та інноваційної економіки.

З метою запозичення позитивного досвіду ЄС в нашій державі реалізуються Концепція оптимізації мережі державних лабораторій (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.07.13 р.), яка регулює питання функціонування лабораторій з випробування безпеки та якості продуктів харчування, та Положення “Про мережу випробувальних лабораторій з визначення вмісту генетично модифікованих

організмів у продукції” (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.13 р. № 700), яке, у свою чергу, регламентує вміст ГМО та продуктів їх переробки у зерні, насінні сільськогосподарських культур, плодоовочевій продукції, виноматеріалах, тютюні, садивному матеріалі, харчових продуктах, кормах, кормових добавках, ветеринарних препаратах.

Звернімо увагу на деякі положення законодавства України у сфері забезпечення біобезпеки.

Стаття 17 Закону України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” встановлює, що продовольча сировина, харчові продукти, а також матеріали, обладнання і вироби, що використовуються при їх виготовленні, зберіганні, транспортуванні та реалізації, повинні відповідати вимогам санітарних норм і підлягають обов’язковій сертифікації. Розробка і виробництво нових видів харчових продуктів, впровадження нових технологічних процесів їх виробництва та обробки, а також матеріалів, що контактують з продовольчою сировиною чи харчовими продуктами під час виготовлення, зберігання, транспортування та реалізації, дозволяються головним державним санітарним лікарем виключно на підставі висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи.

Стаття 51 Закону України “Про тваринний світ” декларує, що створення нових штамів мікроорганізмів, біологічно активних речовин, виведення генетично змінених організмів, виробництво інших продуктів біотехнології здійснюються лише за наявності позитивних висновків державної екологічної експертизи, при цьому використання зазначених організмів і речовин за відсутності таких висновків забороняється. [4, с. 90]

Зауважимо, що положення Закону України “Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів” визначають умови та порядок створення системи державної реєстрації та обігу продукції ГМО, особливості ліцензування продукції, отриманої в результаті генетично-інженерної діяльності. Законодавчо встановлена заборона ввезення на митну територію

України ГМО, а також продукції, виробленої із застосуванням ГМО, до їх державної реєстрації, за винятком таких, що призначені для науково-дослідних цілей або державних випробовувань. [4, с. 90]

На жаль, у вітчизняному законодавстві поняття “аграрний тероризм” відсутнє, а Закон України “Про боротьбу з тероризмом” містить лише визначення поняття технологічного тероризму. Тому вважається за доцільне законодавчо визначити поняття аграрного тероризму, зміст та заходи протидії цьому явищу, створити державний реєстр “проблемних” продуктів харчування, що містять у своєму складі ГМО. [4, с. 90]

З метою забезпечення біологічної безпеки доцільно створити національну систему інформаційного забезпечення протидії аграрному тероризму, розробити єдині науково-методичні підходи забезпечення біобезпеки, систему захисту підприємств АПК та харчової промисловості від негативних (шкідливих) впливів зовнішніх біологічних факторів, загроз та ризиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Терроризм в современном мире ; под ред. В.Л. Шульца. – [2-изд.]. – М. : Наука, 2011. – 603 с. – (Центр исследования проблем безопасности РАН).
2. Андрейчин М. Біотероризм. Медична протидія. / М. Андрейчин, В. Копча. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2005. – 300 с.
3. Возіанова Ж. І. Інфекційні і паразитарні хвороби / Ж.І. Возіанова. – Т.1. – К. : Здоров'я. – 2001. – 856 с.
4. Гребенюк М.В., Інформаційна складова запобігання проявам аграрного тероризму/ “Правова інформатика”, № 2(42)/2014 90-94 с.